

THE EVOLUTION OF MOLDOVA'S EXTERNAL DEBT AND ITS IMPACT ON ECONOMIC STABILITY

EVOLUȚIA DATORIEI EXTERNE A REPUBLICII MOLDOVA ȘI IMPACTUL ACESTEIA ASUPRA STABILITĂȚII ECONOMICE

¹ **REBEJA Adriana**, studentă, specialitatea: **Finanțe și Bănci**
e-mail autor: rebeja.adriana.w6xu@ase.md

² **MĂMĂLIGĂ Nicoleta**, studentă, specialitatea: **Finanțe și Bănci**
e-mail autor: mamaliga.nicoleta.fpp9@ase.md

^{1,2} Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,
Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Abstract: *The topicality of the subject in the context of the current economy is given by the impact of the economic crises, the energy crisis and economic instability on Moldova's external debt, which is constantly increasing. Therefore, it is necessary to adopt concrete measures to effectively manage the current situation in the country. The purpose of research in this analytical study is to study the development of Moldova's external debt in the period 2020-2023, as well as to detect recent trends, influencing factors, and the impact of external debt on economic stability. In this research we have used qualitative and quantitative research methods with the help of which we will analyze the development of external debt of the Republic of Moldova.*

Key words: *debt, trend, economic stability, crises, inflation, monitoring, investment, deficit, development.*

JEL CLASSIFICATION: H63

INTRODUCERE

Analiza evoluției datoriei externe este un subiect actual cu ajutorul căruia determinăm gradul de îndatorare a Republicii Moldova. De-a lungul perioadei, Republica Moldova a trecut prin mai multe crize economice care au afectat direct datoria externă a țării, astfel crescând rapid povara datoriilor nerambursate. La moment, ne aflăm în același impas, fiind profund afectați de criza energetică cât și de instabilitatea economică a Republicii Moldova, în acest mod este necesar de a stabili anumite priorități cât și soluții eficiente pentru a lichida fenomenul de îndatorare.

Obiectivele acestei cercetări sunt de a oferi o abordare conceptuală privind datoria externă, de a analiza în detaliu evoluția datoriei externe, cât și cauzele și factorii care influențează creșterea îndatorării statului. Prin intermediul acestei cercetări, vom stabili care vor fi tendințele viitoare, care este impactul datoriei externe asupra stabilității economice a țării și vom preciza anumite strategii de gestionare a datoriei externe pentru a minimiza și stopa deficitul bugetar cât și dependența față de împrumuturile externe.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Datoria externă conform celor de la Banca Mondială, reprezintă împrumuturi publice, împrumuturi garantate de către stat, împrumuturi private negarantate, credite de la F.M.I și datorii pe termen scurt. În conformitate cu prevederile Legii Republicii Moldova „Privind datoria de stat și garanțiile de stat”, datoria de stat externă reprezintă o parte integrantă a datoriei de stat constituind totalul sumelor obligațiilor neonorate și dobânzilor datorate și neonorate, contractate, în numele Republicii Moldova, de Guvern, prin intermediul Ministerului Finanțelor, de la nerezidenții Republicii Moldova.

Cu scopul de a determina perspectivele viitoare a datoriei externe, vom analiza evoluția indicatorilor macroeconomici în perioada anilor 2020-2023, prin intermediul cărora vom putea stabili tendințele viitoare cât și vom cerceta evoluția datoriei externe.

În tabelul 1, din Conturile Internaționale ale Republicii Moldova pentru anul 2023, am selectat un set de indicatori macroeconomici, care ne va ghida în tot acest demers și ne va servi drept fundament principal în această cercetare.

Tabelul 1. Evoluția indicatorilor macroeconomici ai Republicii Moldova în perioada anilor 2020-2023, (mil, USD)

	2019	2020	2021	2022	2023
Produsul intern brut	11740	11530	13690	14510	16540
Populația	2664000	2635000	2596000	2529000	2458000
Volumul exportului	6090,52	5688,1	7147,49	9164,23	9215,75
Rezerva valutară	3059,63	3783,54	3901,88	4474,17	5453,14
Datoria externă brută	7182,59	8088,26	8723,31	9574,99	10118,84
inclusiv:					
Administrația publică	1717,96	2255,12	2606,58	3172,85	3751,24
Banca centrală	180,51	141,11	92,39	63,98	56,58
Societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală	295	302,7	325,03	486,67	494,4
Alte sectoare	3108,55	3490,85	3816,68	3978,57	3936,17
Investiții directe: creditarea intragrup	1880,57	1898,48	1882,63	1872,92	1880,45

Sursa: Conturile internaționale ale Republicii Moldova. Banca Națională a Moldovei: baza de date interactive. www.bnm.md.

Indicatorii macroeconomici de mai sus, ne vor ajuta să evaluăm și să analizăm evoluția datoriei externe în perioada anilor 2020-2023, prin intermediul indicatoriilor de nivel, de structură cât și prin indicatorii de îndatorare.

În tabelul 2 sunt prezentați indicatorii de dinamică, atât creșterea absolută cu bază fixă și cu bază în lanț, cât și creșterea relativă cu bază fixă și cu bază în lanț, cu sprijinul cărora vom aprecia tendința de majorare sau de micșorare a datoriei externe a Republicii Moldova.

Tabelul 2. Evoluția indicatorilor datoriei externe în perioada anilor 2020-2023

	Creșterea absolută anuală, USD	Creșterea relativă anuală, %	Creșterea absolută față de perioada de bază, USD	Creșterea relativă față de perioada de bază, %
Anul	$\Delta DE_{t/t-1}$	$I_{DE_{t/t-1}}$	$\Delta DE_{t/0}$	$I_{DE_{t/0}}$
2020	905,67	12,61	905,67	12,61
2021	635,05	7,85	1540,72	21,45
2022	851,68	9,76	2392,4	33,31
2023	543,85	5,68	2936,25	40,88

Sursa: realizat de către autor cu ajutorul datelor din tabelul 1.

După cum se observă, indicatorii de creștere anuală ale datoriei externe fluctuează în anii 2020 și 2023. Observăm că în 2020 creșterea absolută atât cu bază fixă cât și cu bază în lanț a crescut cu 905,67 mln. dolari față de anul 2019. În 2021 avem o creștere absolută cu bază în lanț mai mică și anume de 635,05 mln. dolari față de anul precedent, având o creștere relativă de 7,85%. În 2022 avem o creștere absolută față de anul precedent de circa 851,68 mln. dolari, cu o creștere relativă de 9,76%. Iar în 2023 creșterea absolută anuală a obținut 543,85 mln. dolari, cu o creștere relativă de 5,68%. Astfel, creșterea absolută totală alcătuiește 2936,25 mln. dolari, iar creșterea relativă de 40,88%.

Analiza indicatorilor relativi de îndatorare reprezintă un interes deosebit în analiza datoriei externe. Indicatorii examinați ca ponderea datoriei externe în PIB, ponderea datoriei externe în export și ponderea datoriei externe pe cap de locuitor fiind prezentați în tabelul 3.

Tabelul 3. Evoluția indicatorilor relativi de îndatorare în perioada anilor 2020-2023

Anul	Ponderea datoriei externe în PIB,%			Ponderea datoriei externe pe cap de locuitor			Ponderea datoriei externe în export,%		
	$PDE_{PIB}\%$	$I_{PDEt/t-1}\%$	$I_{PDEt/0}\%$	PDE_P \$	$I_{PDEp_{t/t-1}}\%$	$I_{PDEp_{t/0}}\%$	PDE_x %	$I_{PDEx_{t/t-1}}\%$	$I_{PDEx_{t/0}}\%$
2019	61,18	-	-	2696,2	-	-	117,9	-	-
2020	70,15	14,66	14,66	3069,6	13,85	13,85	142,2	20,58	20,58
2021	63,72	-9,17	4,15	3360,3	9,47	24,63	122,1	-14,17	3,49
2022	65,99	3,56	7,86	3786,1	12,67	40,42	104,5	-14,39	-11,4
2023	61,18	-7,29	-0,004	4116,7	8,73	52,69	109,8	5,09	-6,89

Sursa: realizat de către autor conform datelor din tabelul 1.

Ponderea datoriei externe în PIB a variat semnificativ, cu cea mai mare creștere anuală în 2020 (+14,66%) și cea mai mică scădere în 2021 (-9,17%). În perioada 2020-2023, acest indicator a crescut de la 61,18% la 65,99% în 2022, fără a stabili o tendință viitoare clară pe termen lung. Datoria externă pe cap de locuitor a crescut constant, de la 2696,2\$ în 2019 la 4116,7\$ în 2023, ceea ce evidențiază faptul că crește considerabil povara economică, accentuând vulnerabilitatea economică a țării. Ponderea datoriei externe în export a înregistrat în 2020 cea mai mare creștere anuală de (+20,58%) și cea mai mică scădere în 2022 (-14,39%). În perioada analizată, observăm faptul că a scăzut cu 6,87% de la 117,9% în 2019 la 109,8% în 2023, indicând o ușoară îmbunătățire a echilibrului financiar extern.

Evoluția structurii datoriei externe este prezentată în tabelul 4, unde sunt reflectați indicatorii specifici pentru a măsura structura și dinamica acesteia.

Tabelul 4. Datoria externă brută a Republicii Moldova pe sectoare instituționale

	2019	2020			2021			2022			2023		
	W	W	I _{W_{t/t-1}}	I _{P_{t/0}}	W	I _{W_{t/t-1}}	I _{P_{t/0}}	W	I _{W_{t/t-1}}	I _{P_{t/0}}	W	I _{W_{t/t-1}}	I _{P_{t/0}}
Datoria externă brută	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
inclusiv:													
Administrația publică	23,92	27,88	16,57	16,57	29,88	7,17	24,93	33,14	10,9	38,54	37,07	11,87	54,99
Banca centrală	2,51	1,74	-30,6	-30,6	1,06	-39,29	-57,86	0,67	-36,91	-73,41	0,56	-16,32	-77,75
Societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală	4,11	3,74	-8,88	-8,88	3,73	-0,44	-9,28	5,08	36,41	23,75	4,89	-3,87	18,96
Alte sectoare	43,28	43,16	-0,28	-0,28	43,75	1,37	1,09	41,55	-5,03	-3,99	38,9	-6,38	-10,12
Investiții directe: creditarea in-tragrup	26,18	23,47	-10,4	-10,4	21,58	-8,05	-17,57	19,56	-9,36	-25,29	18,58	-4,99	-29,02

Sursa: creat de către autor cu ajutorul datelor din tabelul 1.

Ponderea cea mai mare în datorie externă (W) îi revine domeniului „alte sectoare”, care în perioada analizată s-a diminuat de la 43,28% în 2019 la 38,9% în 2023. Tot în descreștere și datoriile externe ce cad pe seama băncii centrale de la 2,51% în 2019 la 0,56% în 2023, de asemenea și cele ce cad pe seama creditării intragrup a scăzut de la 26,18% în 2019 la 18,58% în 2023. Însă datoria externă care revine pe seama băncilor a crescut de la 4,11% în 2019 a ajuns la 4,89% în 2023 și datoria externă ce revine administrației publice a crescut de la 23,92% în 2019 la 37,07% în 2023.

La finalul analizei, vom analiza și indicatorul gradul de acoperire a datoriei externe prin rezerve valutare internaționale, fiind reprezentat prin intermediul figurei 1.

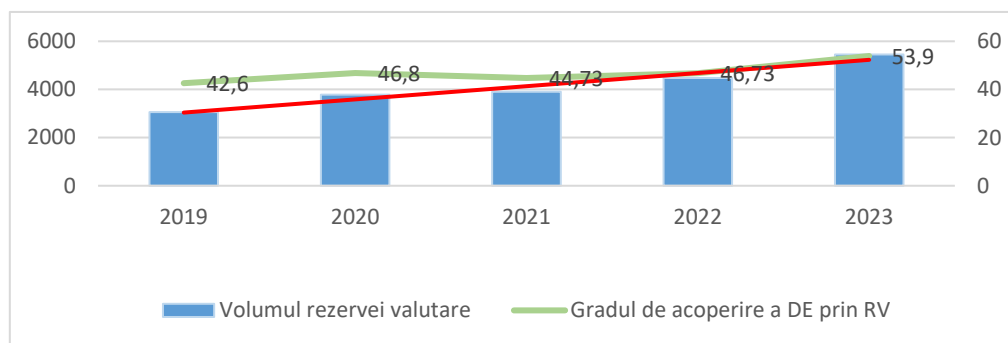

Figura 1. Diagrama gradului de acoperire a datoriei externe prin rezervele valutare internaționale în perioada anilor 2020- 2023

Sursa: creat de către autor cu ajutorul datelor din tabelul 1.

În perioada anilor 2020-2023, rezerva valutară a fost capabilă să acopere doar 46,8%, 44,73%, 46,73% și 53,90%. Creșterea acestui indicator indică faptul că scade deficitul pe care îl avem, astfel cresc și volumul rezervelor valutare.

Factorii și cauzele care influențează creșterea datoriei externe sunt: deficitul balanței de plăți și dependența de importuri, dependența de remitențe și de finanțare externă pentru gestionarea crizelor economice și instabilitatea economică. Astfel, datoria externă influențează direct stabilitatea economică a țării provocând mai multe probleme, creșterea inflației, instabilitatea cursului valutar, reducerea oportunităților de angajare și creștere economică, reducerea investițiilor străine în țară, deteriorarea climatului investițional al țării și afectarea mediului de afaceri. Însă indicatorii analizați mai sus, evidențiază o tendință descendentă constantă pentru perioada analizată, sugerând o scădere a expansiunii economice sau o schimbare a strategiilor financiare și investiționale.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Pentru a putea suporta gradul de îndatorare a Republicii Moldova este indispensabil de realizat managementul datoriei externe pentru a putea obține beneficii maxime din finanțarea externă, fără ca aceasta să afecteze echilibrul macroeconomic al balanței de plăți. Astfel, pentru a stopa fenomenul de îndatorare trebuie să promovăm exportul, să atragem investițiile străine, să menținem un nivel ridicat al rezervelor valutare, să diversificăm sursele de finanțare, să reducem dobânzile, să reducem deficitul balanței de plăți externe și să monitorizăm constant datoria externă.

REFERINȚE:

1. Banca Națională a Moldovei. (2025). *Conturile internaționale ale Republicii Moldova*. www.bnm.md.
2. Legea cu privire la datoria publică, garanțiile de stat și recreditarea de stat nr. 419 din 22 decembrie 2006, aprobată de Parlamentul Republicii Moldova.
3. Stratulat, O., & Cîrlan, A. (2017). Datoria Externă a Republicii Moldova la etapa actuală: evaluări, tendințe, politici. *Competitivitatea și Inovarea în Economia Cunoașterii*, Vol. III, p.37-39.

Coordonator științific: CÎRLAN Ana, dr., conf.univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu – Bodoni 61
Telefon: + 373 609 50 404
e-mail: ana.cirlan@ase.md